

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	Om brug af guiden	3
2.	Brug af andres billeder (internettet, lærebøger m.m.)	3
3.	Egne billeder	3
4.	Efterligning af andres billeder	4
5.	Personer på billeder	4
6.	Hvad er ophavsret?	4
7.	Lær mere om ophavsret	5

1. Om brug af guiden

Guiden har til formål at vejlede om, hvordan billeder lovligt kan bruges i AMU-prøver. Den skal informere om de ophavsretlige regler, der knytter sig til billeder, fotografier og tegninger (herunder illustrationer).

Ophavsret er et komplekst juridisk område, og det er ikke muligt at tage højde for alle tænkelige situationer. Fejl kan forekomme og det kan ske, at reglerne ændres. Det er derfor altid dit eget ansvar at undersøge, om brugen af et billede er lovlig. Guiden er ment som et hjælperedskab hertil.

2. Brug af andres billeder (internettet, lærebøger m.m.)

Det klare udgangspunkt er, at du ikke må bruge andres billeder, da de næsten altid vil være beskyttede efter ophavsretslovens §§ 1 og/eller 70. Det vil sige, at du for eksempel ikke må kopiere billeder fra internettet eller tage et fotografi af et billede fra en bog.

I nogle tilfælde må du dog gerne bruge andres billeder. Disse tilfælde er beskrevet nærmere nedenfor.

Tilladelse og rettighedsfraskrivelse

Ophavsmanden har eneretten til at råde over et billede, og ophavsmanden kan dermed give tilladelse til, at vedkommendes billeder gerne må bruges af andre. Det er altid en god ide at have skriftlig dokumentation for tilladelsen.

Det kan også ske, at ophavsmanden fraskriver sig sine enerettigheder ved fx at offentliggøre billedet med en angivelse om, at det frit må benyttes. En måde at gøre det på, kan være ved at offentliggøre sit værk på hjemmesiden www.creativecommons.dk.

Ophavsmanden kan dog bestemme, hvordan og i hvilken form et billede må bruges. Det skal derfor bemærkes, at der kan være begrænsninger i måden, hvorpå billederne fra hjemmesiden må bruges. Hjemmesiden garanterer heller ikke, at det er den reelle ophavsmand, der har lagt billederne ud på siden. I så fald må billedet hverken ligge på hjemmesiden eller bruges af andre uden ophavsmandens tilladelse.

Ophavsretten er udløbet

Der er forskel på, hvor lang tid et billede er beskyttet efter ophavsretsloven. Fotografiske billeder, der ikke opfylder originalitetskravet, er beskyttet i 50 år efter udgangen af det år, hvor fotografiet blev taget.

Fotografiske værker, der opfylder originalitetskravet, er ophavsretligt beskyttet i 70 år efter ophavsmandens død.

3. Egne billeder

Du må som udgangspunkt altid gerne må bruge billeder og fotografier, som du selv har fremstillet. Du har nemlig ophavsretten til de billeder, som du selv har skabt eller taget.

Ophavsretten til billeder kan efter aftale overdrages til andre, hvilket betyder, at retten til fx at reproducere eller offentliggøre et billede, kan være overdraget til en anden person eller virksomhed. Det kan ske, at du har overdraget din ophavsret til en anden person eller virksomhed, uden at vide det. Nogle erhvervsskoler har fx aftaler med lærerne om, at skolen har en del af ophavsretten til materiale, der er udviklet til undervisningsbrug på skolen, hvilket bl.a. kan omfatte billedmateriale. Hvis du har indgået aftaler med andre om brug af dit billedmateriale, kan det derfor være relevant at undersøge, om aftalen forhindrer, at du selv må bruge billedet i prøven eller til andre formål.

4. Efterligning af andres billeder

Billeder, der opfylder originalitetskravet, og som er beskyttede efter ophavsretslovens § 1, nyder en særlig og bredere beskyttelse end billeder, der "kun" er beskyttet efter ophavsretslovens § 70.

Den særlige beskyttelse betyder, at billedet ikke må efterlignes i oprindelig eller ændret form. Andre personer end ophavsmanden må derfor ikke tage et identisk eller lignende billede, aftegne det pågældende billede eller eftergøre ophavsmandens billede på anden vis, hvis de originale elementer kopieres. Du kan dog altid lade dig inspirere af teknikker, elementer og koncepter i et billede, men billedet må ikke efterlignes 1:1.

En tommelfingerregel, der kan hjælpe til at vurdere om et billede må efterlignes, og om det dermed opfylder originalitetskravet, er "dobbeltskabelseskriteriet". Reglen går ud på, at et billede er ophavsretligt beskyttet og ikke må efterlignes, hvis det er usandsynligt, at andre personer kunne have skabt et næsten identisk billede uden at kende til det originale billede. Hvis billedet derimod godt kunne blive skabt af flere ophavsmænd uafhængigt af hinanden, så taler det for, at billedet ikke er ophavsretligt beskyttet og dermed gerne må efterlignes.

Tit vil billederne i AMU-prøver forestille udstyr og apparater samt almindelige udbredte og gængse måder at illustrere viden på, fx i form af en simpel tegning af et kredsløb. Disse billeder afskærer dig ikke fra at tage dit eget billede af samme apparat eller tegne dit eget kredsløb. Du må dog ikke lave et billede, der er identisk med et billede fra lærebøger, internettet m.v. til AMU-prøverne.

5. Personer på billeder

Du må ikke bruge billeder af identificerbare personer i AMU-prøverne. Hvis du har et ønske om at bruge en person på et billede, skal du kontakte Industriens Uddannelser, hvorefter vi vil vurdere, hvorvidt det kan lade sig gøre. Hvis det vil være muligt at bruge en person på et billede, er der en række databeskyttelsesregler, der skal iagttages, hvilket du vil blive inddraget i.

6. Hvad er ophavsret?

Ophavsret er en juridisk rettighed, der indebærer, at skaberen af et værk får eneret til at bruge værket. Et værk kan fx være en tegning, et billede eller et fotografi. Den person, der har ophavsretten til værket, kaldes for ophavsmanden. Ophavsmanden vil ofte være den person, der fx har taget billedet,

men ophavsretten kan også tilkomme den person, der evt. har bestilt billedet eller fundet på billedets motiv. Ophavsretten kan også tilhøre en helt anden person eller virksomhed, herunder fx et forlag eller en arbejdsgiver, der har fået ophavsretten overdraget efter aftale.

Billeder og fotografier er beskyttet to steder i ophavsretsloven. Den ene beskyttelse gælder for alle "fotografiske billeder", jf. lovens § 70, og denne særlige og mere snævre beskyttelse tilkommer altid fotografen, der har taget fotografiet.

Et billede kan også være beskyttet efter ophavsretslovens § 1. Denne beskyttelse knytter sig kun til "fotografiske værker", dvs. billeder, der opfylder det såkaldte originalitetskrav. Originalitetskravet indebærer, at det pågældende billede skal være udtryk for ophavsmandens "personlige og skabende indsats", hvilket betyder, at ophavsmanden under skabelsen skal have truffet originale og kreative valg vedrørende billedets udformning. Kreativiteten kan ligge i måden, et billede er bearbejdet på, farvelægningen og øvrige valg vedrørende billedets udformning og opstilling af motiver, mv. Der skal ikke særlig meget til, for at originalitetskravet er opfyldt, og at billedet dermed er ophavsretligt beskyttet. Det kræves heller ikke, at billedet er særligt æstetisk eller af en bestemt kvalitet.

Ophavsmanden har i medfør af ophavsretslovens § 2 eneretten til at offentliggøre billedet og reproducere billedet fx ved at fremstille eksemplarer af billedet eller kopiere billedet fra internettet. Dette gælder uanset om billedet er beskyttet som et fotografisk værk efter ophavsretsloven eller beskyttet som et fotografisk billede efter lovens § 70. Billeder, der opfylder originalitetskravet, må ikke uden videre efterlignes.

Ophavsmanden kan kræve erstatning eller godtgørelse, hvis hans billede bruges uretmæssigt. Den person, der krænker ophavsmandens rettigheder efter ophavsretsloven, kan herudover blive pålagt at skulle betale en bøde.

7. Lær mere om ophavsret

Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde ([UBVA](#))

UBVA udvikler gratis e-bøger og web-tv for at udbrede kendskabet til de ophavsretlige regler. Du kan bl.a. downloade e-bogen "Ophavsret for begyndere: En bog til ikke-jurister".

undervislovlige.dk

Hjemmesiden henvender sig bl.a. til erhvervsskoler, og den informerer om, hvilke ophavsretlige regler, der gælder for undervisningsmateriale. Hjemmesiden er lavet af UBVA.

Info-kiosk.dk

Kulturministeriet har lavet deres egen hjemmeside, hvor de bl.a. fortæller om ophavsret.